

Input van Stichting 113 Zelfmoordpreventie op Wijziging Spoorwegwet overwegveiligheid

25 augustus 2021

Over Stichting 113 Zelfmoordpreventie

Stichting 113 Zelfmoordpreventie is de nationale organisatie voor preventie van suïcide. Suïcide is een van de meest tragische uitkomsten als het gaat om psychische problematiek en mentaal welbevinden. Onze missie is een land waarin niemand eenzaam en radeloos sterft door zelfmoord. 113 Zelfmoordpreventie biedt laagdrempelige online hulpverlening door professionals en vrijwilligers.

Mensen met suïcidale gedachten en hun naasten kunnen anoniem en gratis gebruik maken van de op reguliere zorg aanvullende diensten van 113 Zelfmoordpreventie. Onze preventieve hulpverlening bestaat onder meer uit hulplijnen (telefonisch en per chat), online anonieme therapeutische begeleiding, coaching en digitale zelfhulpmogelijkheden. 113 Zelfmoordpreventie doet ook wetenschappelijk onderzoek om kennis te vergroten en middels toepassing van die kennis een daling van het aantal suïcides in Nederland te bevorderen. Daarnaast zijn wij sinds 2014 kwartiermaker en coördinator van het landelijk suïcidepreventiebeleid van het ministerie van VWS (inmiddels de Derde Landelijke Agenda Suïcidepreventie) en in die rol intensief aanjager van een sector overstijgende, integrale aanpak, waarbij we in contact staan met tal van landelijke en lokale organisaties in het sociaal domein, onderwijs, bedrijfsleven, etc.

Doel wetswijziging

Het streven van het Rijk is om samen te zorgen voor nul (dodelijke) slachtoffers op en rondom overwegen.¹ Een doeltreffend instrumentarium om – bij een impasse – op te treden tegen onveilige situaties ontbreekt vooralsnog voor spoorbeheerder en minister, deze wijziging beoogt dit gebrek te verhelpen.

Zienswijze 113

Het Rijk zet een belangrijke en goede stap door – samen met (spoor)beheerder, wegbeheerders, (recreatieve) belangenorganisaties en burgers – nul (dodelijke) slachtoffers na te streven. Het aantal doden dat op en rondom het spoor is te betreuren stabiliseert, het gaat jaarlijks om zo'n 200 doden. Daarbij gaat het om gemiddeld zo'n 10 dodelijke slachtoffers van (verkeers)ongelukken en zo'n 190 suïcides op het spoor (95%).

Zo'n 60% van die suïcides vindt plaats op en rondom overwegen. Het gaat daarbij niet alleen suïcides bij NABO's (Niet Actief Beveiligde Overwegen), maar ook bij Actief Beveiligde Overwegen. Tussen 2017-2020 zijn er 591 suïcides geweest op of rondom het spoor, dat is inclusief vrijdelde pogingen, waarbij de overweg als toegangspunt is gebruikt.

¹ Concept Memorie van Toelichting, paragraaf 2.1.

Overwegtype	Aantal	Percentage
ABO	538	91%
NABO	53	9%
Totaal	591	100%

Van die suicides waren er 538 actief en 53 niet-actief. Ofwel: in circa 10% van de gevallen heeft de actie op een NABO plaatsgevonden en in circa 90% op een wel actief beveiligde overweg. Vanuit suicide-perspectief is de Actief Beveiligde Overweg dus verreweg dominant.

Kortom, suicides vormen 95% van de doden op en rondom het spoor. Slechts 10% van de doden op en rondom het spoor vinden plaats bij een NABO.

Als het de ambitie is om het aantal (dodelijke) slachtoffers naar nul terug te brengen, is het voor 113 onbegrijpelijk hoe het Rijk dat kan bereiken door zich te richten op de NABO's.

113 mist een schets van het totaalplaatje van de route naar nul doden op of rondom het spoor. Hoewel daarvoor een wetswijziging misschien niet nodig is, zou een passage over de route naar nul in de Memorie van Toelichting passend zijn. Zo'n route bevat bijvoorbeeld de volgende elementen:

- Het is opmerkelijk dat suicides (95% van de doden) niet worden genoemd.
- Minder overwegen betekent minder gevaarlijke situaties betekent minder dodelijke slachtoffers. Daarbij is het belangrijk om te weten dat het opheffen van de ene overweg niet leidt tot een toename van het aantal suicides op een andere overweg (geen verschuiving).
- 113 wil benadrukken dat ook de aanwezigheid en het sluiten van hekwerken bij niet-openbare overwegen van belang is voor het terugdringen van het aantal suicides op het spoor. Deze hekwerken zijn de enige barrière voor het betreden van het spoor. Zonder deze hekwerken is het spoor niet afgesloten voor personen die niet gerechtigd zijn om gebruik te maken van de betreffende overweg.
- Bovendien wil 113 we de minister met klem verzoeken om ook beleidsmatig meer werk te maken van de veiligheid van overwegen. De eerste aanbeveling van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid in haar rapport Overwegveiligheid (2018) kan daartoe worden overgenomen zodat de bestaande overwegprogramma's (LVO en NABO) z.s.m. tot één overkoepelend overwegenbeleid worden samengevoegd.
- Daarnaast is een concreet tijdspad nodig, waarin de nul (dodelijke) slachtoffers gehaald worden. Het dramatische cijfer van 200 jaarlijkse doden is te hoog om het bij een vrijblijvende ambitie te laten.

Overigens is er een brede werkgroep aan de slag met een initiatief om een landelijk interview instrument en data beheersysteem te testen onder nabestaanden van mensen die zijn overleden door suicide op het spoor. In de werkgroep nemen experts deel afkomstig van de zorg, politie,

ProRail/NS en 113 Zelfmoordpreventie.² Deze werkgroep werkt aan de zogeheten psychologische autopsie. Mogelijk kunnen lessen vanuit het project psychologische autopsie bijdragen aan het creëren van een veiliger spoor en het terugbrengen van het aantal dodelijke slachtoffers.

Concluderend

Stichting 113 Zelfmoordpreventie constateert dat het Rijk een belangrijke en goede stap zet door nul (dodelijke) slachtoffers op of rondom het spoor na te streven. Dit wetsvoorstel kan hierbij aan bijdragen, maar dat doel kan nooit worden bereikt door zich met name te richten op NABO's, die immers een rol spelen bij 10% van de doden. De effectiviteit wordt vele malen groter als in het wetsvoorstel wordt ingegaan op het bredere beleid rondom alle overwegen. Ten slotte is het opmerkelijk dat suicides (95% van de doden!) niet worden genoemd.

Met vriendelijke groet,

Monique Kavelaars
Voorzitter Raad van Bestuur, Stichting 113 Zelfmoordpreventie

² Een van de speerpunten uit de Derde Landelijke Agenda Suïcidepreventie, 2021-2025, oktober 2020, p. 39